

بحران چیست؟

بحران، وضعیتی ناگهانی و غیرعادی است که در نتیجه بروز حوادث طبیعی و یا غیرطبیعی بوقوع می‌پیوندد. با توجه به احتمال زیاد وقوع حوادث مختلف در کشور ما، ضروریست مدیران و سازمان‌های متولّی کنترل بحران، پیوسته آماده رویارویی با بحران‌ها بوده و تدابیر لازم را اتخاذ نمایند. بطور کلی مدیریت بحران، در محورهای: شناخت بحران و پیشگیری آن، مقابله با پیامدهای ناشی از بحران، کاهش سطح آسیب‌پذیری و بازسازی آسیب‌های ناشی از بحران تعریف می‌گردد.

بحران‌های ناشی از بلایای طبیعی یکی از موانع اصلی توسعه پایدار می‌باشند. عدم آمادگی و مقابله مناسب کشورها در این رابطه تلفات و خسارات سنگینی را به ملت‌ها و دارائی‌های آنها وارد نموده که بعضاً جبران‌ناپذیر است. بلایای طبیعی پیشینه‌ای به درازای عمر کره زمین دارند در حالیکه انسان دارای تمدنی کمتر از چندین هزاره و دانشی کمتر از چند دهه دارد، لذا رویکردهای صحیح در مدیریت بحران‌های طبیعی بدون تبادل تجربیات ملت‌ها تقریباً غیرممکن بوده و به هزینه، زمان و نیروی انسانی چندین برابر نیاز دارد.

از میان بلایای طبیعی، زلزله به خاطر ویژگی‌های خاص خود که تقریباً ناگهانی، با قدرتی معادل صدها بمب اتم، در مدت زمان کمتر از یک دقیقه، مناطق وسیعی را به لرزه درآورده و به طور شگرفی آنچه در روی و درون زمین اعم از ساختمان، تأسیسات و شریان‌های حیاتی وجود دارد را درهم کوبیده و انسان‌ها را به کام مرگ کشیده و یا به داغ عزیزان می‌نشانند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است که آنرا در صدر بلایای طبیعی قرار داده است.

ایران همیشه داغ زخم‌های این بلایای طبیعی را به تن دارد و کمتر ایرانی یافت می‌شود که از این بلای طبیعی اندوهی در دل نداشته باشد. لیکن اگرچه زلزله یک بلای طبیعی است لیکن الزاماً عذاب الهی نیست و می‌توان با یافتن راه درست مقابله، درست با آن مقابله کرد و شعار جهانی که بلایا غیر طبیعی نیستند بلکه این عدم آمادگی ما غیر طبیعی است.

تخریب وسیع خانه‌ها باعث آوارگی و بی‌خانمانی بخش عظیمی از مردم زلزله زده در ایران گردیده است که این حجم عظیم آوارگان و بی‌خانمان‌ها نیز اثر مضاعفی در مسایل و مشکلات مدیریت بحران بعد از زلزله به ویژه اسکان موقت، بازسازی و اسکان دائم خواهد گذارد. علاوه بر این مشکلات سلامت-اجتماعی-اقتصادی-فرهنگی و روانی بعدی در بین چنین جامعه بزرگی از زلزله زدگان معضلات بزرگ و ماندگار خاص خود را داشته و دارد که متأسفانه از توجه بسیار کمتری نسبت به سایر امور برخوردار بوده است.

مرکز هدایت عملیات بحران EOC مکانی است که در آن کلیه ارکان یک سازمان گرد یکدیگر آمده و با استفاده از کلیه منابع و استعدادهاي آن سازمان نسبت به اقدام شایسته مبادرت ورزند. **یک مرکز هدایت عملیات بحران EOC** توانمند جایی است که بتواند کلیه استعدادهای خود را در دسترس داشته باشد تا بتواند با مشکلات و معضلات پیش آمده نسبت به استفاده یا تغییر آنها بتواند در کاهش یا حذف معضلات و مشکلات موثر واقع شود.

با توجه به تعاریف فوق می توان اقسام مختلفی از این مراکز را در نظر داشت ولی عموماً در یک چیز مشترک می باشند و آن دریافت اخبار و اطلاعات، دریافت نیازها و تطبیق این موارد با استعدادهای می باشد و وزارت بهداشت بعنوان یکی از وزارت خانه های پیشرو در این زمینه اقدام به راه اندازی مرکز هدایت عملیات و بحران از سال ۸۴ در ستاد مرکز ی و بصورت متناظر در دانشگاهها در سراسر کشور راه اندازی نموده است و به ادعان کارشناسان مدیریت بحران این مرکز یکی از مراکز کارآمد و توانمند و الگو در سطح مراکز مشابه مشخص گردیده است.

مرکز هدایت عملیات بحران EOC در شرایطی که هماهنگ نمودن کلیه بخشهای درگیر بسیار مشکل می-باشد می تواند وارد صحنه شده و به عنوان تنها قسمت تصمیم گیرنده هدایت عملیات را بر عهده بگیرد و تصمیماتی را که باعث بازگشت وضعیت به حالت عادی می شود را در کوتاهترین زمان ممکن و مؤثرترین حالت بگیرد.

مرکز هدایت عملیات بحران EOC وزارت بهداشت و دانشگاهها با اهداف ذیل راه اندازی گردیده است:

- ۱- ایجاد مکانی مشخص جهت حضور اعضای تیم مدیریت بحرانها
- ۲- ایجاد بستر مناسب جهت مدیریت بحرانها از قبیل سیستمهای ارتباطی/ تجهیزات مخابراتی و غیره
- ۳- امکان فعالسازی تیم مدیریت بحران در کوتاهترین زمان ممکن
- ۴- ایجاد بستر مناسب انجام مانورهای (تمرینی) برای اعضای تیم مدیریت بحرانها
- ۵- ایجاد یک مکان امن جهت مدیریت بحرانها (از لحاظ سازه‌ای)
- ۶- ایجاد بستر مناسب جهت اشتراک دهی اطلاعات واحدهای مختلف
- ۷- ایجاد فضای قابل ارزیابی مستمر بحرانها
- ۸- فراهم نمودن امکان حضور افراد ثابت در مدیریت بحرانها
- ۹- فراهم نمودن یک مکان جمع‌آوری اطلاعات حادثه
- ۱۰- فراهم نمودن یک مکان جمع‌آوری اطلاعات استعدادهای
- ۱۱- ایجاد مکان مشخص جهت ثبت نیازها و درخواستها
- ۱۲- ایجاد پل ارتباطی بین سازمان و سازمانهای همکار
- ۱۳- فراهم نمودن مکان معتبر اطلاع‌رسانی در خصوص حادثه
- ۱۴- ایجاد بستر مناسب جهت ارزیابی اولیه حادثه در لحظات اولیه
- ۱۵- فراهم نمودن مکانی جهت پیش‌بینی حوادث و بلایای احتمالی با توجه به شواهد و قراین
- ۱۶- داشتن آمادگی برای حضور مستمر تیمهای عملیاتی مدیریت بحران
- ۱۷- ایجاد فضایی جهت تجمیع آخرین دستاوردهای تکنولوژی مرتبط با مدیریت بحرانها

افرادی که در فرایند مدیریت بحران شرکت می‌کنند دارای اهداف مشترکی می‌باشند که اگر بخواهیم رؤس آنها را بیان نمایم شامل:

- ۱- حفظ جان و مال انسانها
- ۲- مراقبت از حادثه دیدگان
- ۳- محدود ساختن تبعات حوادث بزرگ
- ۴- محدود ساختن آسیب وارده ناشی از حوادث بزرگ
- ۵- بازگرداندن آرامش و اطمینان به مردم و جامعه

مرکز هدایت عملیات بحران EOC در شرایط عادی اقدامات ذیل را بایستی انجام دهد:

- ۱- تجهیز مراکز هدایت عملیات بحران به آخرین تکنولوژی مدیریت بحران
- ۲- بررسی دوره‌ای عملکرد تجهیزات جهت استفاده مؤثر در زمان بحران
- ۳- تعیین نیروهای ثابت و پاسخگو جهت مدیریت بحران
- ۴- تعیین نیروهای عملیاتی در زمان مدیریت بحران
- ۵- مانیتورینگ وضعیت‌های جوی
- ۶- مانیتورینگ سایتهای مرتبط با زمین لرزه و بلایای طبیعی
- ۷- پیگیری اخبار مربوط به حوادث
- ۸- انجام چک لیست‌های دوره‌ای کلیه تجهیزات EOC
- ۹- پایش و مانیتورینگ فعالیت مراکز هدایت عملیات بحران میدانی و منطقه ای و ملی
- ۱۰- انجام مانورهای میدانی و رومیزی
- ۱۱- مرور حوادث و بلایای گذشته و بررسی نقاط ضعف و قوت، چالش‌ها و تهدیدها
- ۱۲- تهیه و به روزرسانی disaster plan
- ۱۳- تهیه و به روزرسانی ACTION PLAN
- ۱۴- تهیه و به روزرسانی HAZARD MAP

تهیه و تدوین : روابط عمومی شبکه بهداشت و درمان شهرستان خمیندان – پانیز ۱۳۹۴

منبع : سایت وبدا ، پایگاه آموزش همگانی و فرهنگ سازی سلامت- روابط عمومی و اطلاع رسانی وزارت بهداشت